Dehydrering vid akut gastroenterit hos barn

Bakgrund

Akut gastroenterit är mycket vanligt hos barn, majoriteten är virusorsakade och säsongsvis uppträdande. Utredning av infektiöst agens är endast i undantagsfall motiverat. Den kliniska frågeställningen vid akut gastroenterit hos barn är vanligtvis om dehydrering föreligger och i så fall om den är av sådan grad och typ att den kräver annan behandling än oral rehydrering i hemmet.

Grad av dehydrering

Viktnedgång ger en exakt gradering av dehydrering men ofta finns en utgångsvikt inte tillgänglig vid akut insjuknande. Istället används en klinisk bedömning som väger samman anamnes gällande förluster och urinproduktion med statusfynd såsom allmänpåverkan, central kapillär återfyllnad, hudturgor, puls, andningsfrekvens och slemhinnor.

Lätt dehydrering: <5% vätskeförlust. Opåverkat barn *utan* positiva statusfynd. Kissar ofta mindre mängder men med normal frekvens. Observera att anamnesen även vid en lindrig dehydrering kan vara besvärande med frekventa kräkningar och diarréer. *Inget behov av provtagning.*

Måttlig dehydrering: 5-10% vätskeförlust. Trött och påverkat barn. Här finns ett eller flera positiva statusfynd och minskad miktionsfrekvens. *Överväg provtagning*, speciellt hos barn 0-18 månader för att diagnosticera hyperton dehydrering (se nedan).

Svår dehydrering: >10% vätskeförlust. Somnolent barn med cirkulatorisk påverkan och uttalade statusfynd eller medvetslöshet med chockbild. De här fallen är ovanliga och *handläggs utifrån ABC*.

Typ av dehydrering

Dehydrering indelas i tre typer utifrån natriumvärde, där *hyperton dehydrering behöver skiljas ut då den kräver en speciell handläggning*. Iso- och hypoton dehydrering behandlas på samma sätt.

Isoton dehydrering (80% av fallen): Na 130-145 mmol/L

Hypoton dehydrering (15% av fallen): Na <130 mmol/L

Hyperton dehydrering (5% av fallen): Na > 150 mmol/L

Handläggning och behandling av dehydrering

Lätt dehydrering: Här behövs ingen provtagning. Peroral rehydrering i hemmet med ORS (oral rehydration solution, även kallat Sempers vätskeersättning, SVE). Råd om att tillföra små mängder ofta vid pågående förluster. Är det svårt att få i barnet ORS kan man prova med t ex utspädd äpplejuice eller

annan dryck som barnet tycker om, helst växelvis med ORS. Dryck med hög sockerhalt (läsk) bör dock undvikas pga risk för osmotisk diarré.

Måttlig dehydrering: Uteslut hyperton dehydrering (syrabas). Peroral rehydrering med ORS är fortfarande förstahandsval, eventuellt via nasogastrisk sond. Intravenös rehydrering används om peroral/enteral rehydrering misslyckas. Ge då alltid Ringer-acetat vilket minimerar risken för hyponatremi . Lämplig mängd är 12,5 ml/kg/tim i fyra timmar (ersätter 5% av kroppsvikten) vilket är en bra utgångspunkt vid både peroral och intravenös rehydrering. Efter rehydrering förnya klinisk bedömning. Om barnet bedöms som fortsatt dehydrerat kan ytterligare en uppvätskning ges. Ofta kan barnet gå hem efter rehydrering på akutmottagningen med råd enligt lätt dehydrering ovan.

Svår dehydrering: Svår dehydrering handläggs på akutrummet! Här föreligger chock eller risk för chock. Intravenös rehydrering inleds omgående med Ringer-Acetat, ge bolus 20 ml/kg vilket kan upprepas vid behov. Vid svårigheter att ordna fri venväg är intraosseös nål indicerad. Prov för syrabas med kontroll av elektrolyter och eventuell metabol acidos. Vid cirkulationspåverkan ska BIVA jour (mex 14906) alltid tillkallas. Efter initial stabilisering fortsätt rehydrering med Ringer-Acetat 12,5 ml/kg/tim i 4-8 timmar. När barnets diures kommer igång övergå till underhållsbehandling peroralt eller intravenöst.

Hyperton dehydrering

Får inte missas. Oftast hos det lilla barnet med stora förluster. Kan se bedrägligt pigga ut. Är ofta väldigt törstiga. För behandling se PM Vätsketerapi

Symptomatisk behandling av illamående och diarréer

Ondansetron (Zofran) är säkert och effektivt att använda mot illamående i samband med akut gastroenterit. Det underlättar oral rehydrering, minskar behovet av intravenös rehydrering samt förkortar akutbesöket . Inget stöd finns för behandling i hemmet utan administrering sker på akutmottagningen. Kan användas från 6 månaders ålder. **Ge munsönderfallande tablett som doseras 2 mg (8-15 kg), 4 mg (15-30 kg) samt 8 mg (från 30 kg)**. Effekten kommer efter 20 minuter.

Racekadotril (Hidrasec) är ett säkert och effektivt läkemedel mot diarré som kan användas vid akut gastroenterit oavsett genes. Det minskar output och duration av diarrésjukdomen. Används med fördel i hemmet men kan också administreras på akutmottagningen. Kan ges från 3 månader, **doseras enligt eped**

Dokumenthistorik

AVP Barnmed Gastroenterit
Författare: Anita Persäter, Nina Päättönen 20070109
Reviderad: 2020-06-03 av Amy Svensson, Ellinor Åkerberg och Sara Klang, ssk.

Relaterade länkar

Dehydrering vid akut gatroenterit hos barn
https://ltuppsala.sharepoint.com/sites/DocPlusSTYR/DPDocumentRedirect.aspx?id=DocPlusSTYR-9332

Bilaga AVP Barnmed Gastroenterit

Drift i journal: 2020-10-01

ICNP

Vårdbehov Analys, problembeskrivning, omvårdnadsdiagnos anges som standardtext.	**Mål** Kan anges som fasta val	**Åtgärder/behandling** Kan anges som fasta val	**Resultat eller Utförd åtgärd** Kan anges som fasta val, ange i så fall om Enval eller Flerval.	**Utvärdering** Alltid fritext	**Hjälptext**
Hjärta/cirkulation					
Risk för feber Feber (10015007)+(10041539) (10041539)	Normal kroppstemperatur (10027652)				
		Läkemedelsbehandling/-hantering			
		Administrera läkemedel: Febernedsättande enligt ordination (10001804)	Påbörjat, se läkemedelslista Avslutat		
		Miljöanpassning			
		Icke-farmakologiska febernedsättande åtgärder	Lätt klädsel Svalt på rummet Blöta kompresser/handdukar		
Nutrition					
Risk för försämrat närings- och vätskeintag relaterat till gastroenterit (10015007)+(10023009) (10015007)+(10029873)	Tillfredsställande näringsintag. Försörja sig peroralt enligt ordinerad dygnsmängd (10037572)				
		Information			

Vårdbehov Analys, problembeskrivning, omvårdnadsdiagnos anges som standardtext.	**Mål** Kan anges som fasta val	**Åtgärder/behandling** Kan anges som fasta val	**Resultat eller Utförd åtgärd** Kan anges som fasta val, ange i så fall om Enval eller Flerval.	**Utvärdering** Alltid fritext	**Hjälptext**
		Ordinerad dygnsmängd	Dygnsmängd		
		Observation/övervakning			
		Observation av kräkningar	Påbörjat Avslutat		
		Läkemedelsbehandling/-hantering			
		Administrera intravenös infusion enligt ordination (10001804)	Påbörjat, se läkemedelslista Avslutat		
		Specifik omvårdnad			
		Ventrikelsond enligt ordination (10046178)	Pågår, se journaltabell In- och Utfarter Avslutad		
		Specifik omvårdnad			
		Tillmatning i ventrikelsond enligt ordination (10031795)	Påbörjat Avslutat		
		Utbildning			
		Utbildning av närstående i hantering och tillmatning i ventrikelsond	Gått igenom med: Utför med stöd: Utför självständigt: Mamma Pappa		
Elimination					
Diarréer relaterat till gastroenterit (10000630)	Ingen diarré Tidigt upptäcka förändringar av				

Vårdbehov Analys, problembeskrivning, omvårdnadsdiagnos anges som standardtext.	**Mål** Kan anges som fasta val	**Åtgärder/behandling** Kan anges som fasta val	**Resultat eller Utförd åtgärd** Kan anges som fasta val, ange i så fall om Enval eller Flerval.	**Utvärdering** Alltid fritext	**Hjälptext**
	patientens avföringsfrekvens och -utseende (10040063)				
		Observation/övervakning			
		Avföringsmätning Bedöm avföring (10050172)	Påbörjat Avslutat		